

VILNIAUS PEDAGOGINIO UNIVERSITETO

filologijos krypties
lietuvių filologijos studijų programų
išorinio išsamiojo

VERTINIMO IŠVADOS

Vilnius Pedagogical University

study field of philology
external assessment of
Lithuanian philology study programme

Final Report

Grupės vadovas: prof. habil. dr. Pėteris Vanagas
Team leader:

Nariai: Irma Astrauskaitė
Team members:
prof. dr. Petras Bražėnas
prof. dr. Giedrė Čepaitienė
doc. dr. Aušra Jurgutienė
Lina Lenčukovaitė
doc. dr. Danguolė Mikulėnienė
doc. dr. Dalia Pakalniškienė
Jūratė Palionytė
dr. Daiva Sinkevičiūtė

Vilnius
2006

Vertintų studijų krypties
programų duomenys

Studijų programos pavadinimas	<i>Lietuvių filologija</i>	<i>Lietuvių filologija</i>
Valstybinis kodas	61204H120	62104H110
Studijų rūšis ¹	UP	M
Studijų forma ir trukmė (metais) ²	4 (D) 5 (N)	2
Programos apimtis kreditais	164	80
Suteikiamas laipsnis ir profesinė kvalifikacija	Filologijos bakalauras, mokytojas	Filologijos magistras, mokytojas
Programos įregistravimo data ir įsakymo Nr.	2002-06-14 Nr. 1093	2002-06-14 Nr. 1093

¹ UP – universitetinės pagrindinės, M – magistrantūros.

² D – dieninės, N – neakivaizdinės.

Turinys

1. Įžanga
2. Studijų programų tikslai ir uždaviniai
3. Programų analizė:
 - 3.1. programa *Lietuvių filologija (UP)*
 - 3.1.1. Programos sandara, turinys ir studijų metodai
 - 3.1.2. Studijų realizavimas ir parama studentams
 - 3.1.3. Studentų skaičiaus kaita
 - 3.1.4. Dėstytojai
 - 3.1.5. Programos pranašumai ir trūkumai
 - 3.2. Programa *Lietuvių filologija (M)*
 - 3.2.1. Programos sandara, turinys ir studijų metodai
 - 3.2.2. Studijų realizavimas ir parama studentams
 - 3.2.3. Studentų skaičiaus kaita
 - 3.2.4. Dėstytojai
 - 3.2.5. Programos pranašumai ir trūkumai
4. Materialiosios sąlygos
5. Išoriniai santykiai
6. Grįžtamasis ryšys
7. Vidinis studijų kokybės užtikrinimas
8. Apibendrinamasis studijų krypties programų įvertinimas
 - 8.1. Rekomendacijos aukštajai mokyklai
 - 8.2. Siūlymas dėl akreditacijos

1. Įžanga

Vilniaus pedagoginio universiteto Lituanistikos fakultete 2006 m. gegužės 30 d. lankėsi studijų programų ekspertų grupės vadovas Pēteris Vanags (Latvijos universitetas), nariai Giedrė Čepaitienė (Šiaulių universitetas), Lina Lenčukovaitė (Kauno technologijos universiteto Studentų atstovybės narė), Danguolė Mikulėnienė (Lietuvių kalbos institutas), Dalia Pakalniškienė (Klaipėdos universitetas), Jūratė Palionytė (Valstybinė lietuvių kalbos komisija), Daiva Sinkevičiūtė (Vilniaus universitetas). Vizito koordinatore – Gintarė Motiekaitienė (Studijų kokybės vertinimo centras).

Lituanistikos studijų programas vykdo Vilniaus pedagoginio universiteto Lituanistikos fakulteto Lietuvių kalbos, Lietuvių kalbotyros, Lietuvių literatūros, Visuotinės literatūros ir Lietuvių kalbos didaktikos katedros. Joms talkina kitų fakultetų katedros.

2. Studijų programų tikslai ir uždaviniai

Vertinamų lietuvių filologijos bakalauro ir magistrantūros studijų programų tikslai suformuluoti aiškiai, nors magistrantūros bendrasis studijų tikslas „suformuoti pozityvų magistrantų požiūrį į naujų žinių paiešką, savarankiškas studijas, mokslo faktų nustatymą, jų analizę ir apibendrinimą“ (p. 19) turėtų būti keliamas ir žemesnės pakopos studentams.

Programų tikslai atitinka valstybės ir regiono plėtros perspektyvas, darbo rinkos paklausą, darbdavių poreikius. Vilniaus pedagoginis universitetas – vienintelė šalies aukštoji mokykla, kurioje lituanistikos specialistai rengiami pagal lygiagrečiųjų studijų modelį. Per ketverius metus studentai gauna lituanistinių dalykų pagrindus ir įgyja pedagogo kvalifikaciją. Magistrantūros studijų programa suteikia galimybę gilinti įgytą kompetenciją. VPU parengti specialistai reikalingi šalies švietimo sistemai; mokyklų vadovai ir patys studentai bei absolventai iš esmės gerai vertina universitete įgyjamas lituanistines žinias.

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad daugelis į universitetą stojančių abiturientų neketina dirbti švietimo įstaigose. Tai pirmiausia aiškintina menku mokytojo profesijos prestižu ir nepakankamu valstybės rūpinimusi šios profesijos žmonėmis (maži atlyginimai, per didelis mokinių skaičius mokyklose ir klasėse). Atsižvelgiant į tai svarstyti galimybė diferencijuoti programas – suteikti pasirinkimo galimybę įgyti pedagogo ar kitokią kvalifikaciją, nes neracionalu dėstyti pedagogikos disciplinas tiems, kurie neketina imtis pedagogo darbo. Pastaruoju metu paklausios keliuose šalies universitetuose siūlomos lietuvių ir kitų kalbų gretutinės studijos, jas baigę specialistai turi geras perspektyvas darbo rinkoje.

Programų uždaviniai atitinka pagrindinį programos tikslą, tačiau kai kurie uždavinių aiškinimai nelabai suprantami, pavyzdžiui: bakalauro pakopos studentas privalo atsiliesti į sociokultūrinius gyvenimo iššūkius; studento elgsena, studijuojant mokomąjį (specialųjį) dalyką.

Universitetas atrodo pajėgus įvykdyti užsibrėžtus tikslus ir uždavinius, tačiau būtina tvarkyti programų struktūrą, gerai apmąstyti pedagogų lituanistų rengimo koncepciją, stiprinti studentų motyvaciją, nes didelė dalis absolventų nedirba pagal specialybę.

3. Programų analizė

3.1. Programa *Lietuvių filologija* (universitetinės pagrindinės studijos)

3.1.1. Programos sandara, turinys ir studijų metodai.

Daugelis dalykų ir jų turinys atitinka programos tikslus, dėstytojais pateikia rekomenduojamos literatūros sąrašus, patys yra parengę nemažai mokymo priemonių. Metodinių priemonių sklaidai pradedamas naudoti ir internetas. Tačiau prie kai kurių dalykų pateikiamuose literatūros sąrašuose (pvz., dialektologijos) trūksta naujesnių leidinių, turėtų būti rekomenduojama knygų ir straipsnių ne tik rusų (kurios dauguma studentų nebemoka), bet ir kitomis užsienio kalbomis.

Programoje suderinta paskaitos, pratybos, savarankiškas darbas ir mokslinio darbo galimybės. Egzaminai programoje išdėstyti logiškai, jais baigiami dėstomieji kursai, tačiau įvairių atsiskaitymų yra per daug, kadangi per daug dėstomųjų dalykų.

Programa sudaryta iš trijų studijų blokų: bendrojo universitetinio lavinimo, studijų programos pagrindų ir studijų programos specialaus lavinimo dalykų. Studijų krūvis nėra išdėstytas labai racionaliai, kai kurie bendrojo universitetinio lavinimo dalykai (politologija, ekonomika ir kt.) studijuojami ir antroje studijų pusėje, nors dauguma tokių dalykų studijuojama pirmaisiais ir antraisiais metais.

Visų trijų blokų kreditų suma – 164, o Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatyme ir Nuosekliųjų studijų programų nuostatuose (toliau – Programų nuostatai) nurodyta programos apimtis – 160 kreditų. Be to, į kreditų sumą neįtraukta bakalauro baigiamojo darbo rengimui bei gynimui skirti privalomi (ne mažiau kaip 8) kreditai, taip nepaisoma reikalavimų, keliamų universitetinių studijų programoms; taigi realiai kreditų suma būtų dar didesnė – mažiausiai 172 kreditai. Pagal semestrus kreditai nėra subalansuoti: pirmame semestru yra 21 kreditas, antrame – 20,5 kredito, trečiame – 20,5 kredito, ketvirtame – 22 kreditai, penktame – 20,5 kredito, šeštame – 19,5 kredito. Dalykų skaičius antroje studijų pusėje beveik nemažėja. Neakivaizdinių studijų kreditų suma taip pat viršijama (162 kreditai), be to, labai nevienodas skirtingų semestrų kreditų skaičius.

Savianalizėje ir dalykų sanduose nurodytas skirtingas kai kurių dalykų kreditų skaičius, pavyzdžiui, savianalizėje (p. 7–8) rašoma, kad lietuvių literatūros procesui skiriama 8, literatūrologijos kursiniam darbui – 1, kalbos kultūrai – 2 kreditai, o sanduose – atitinkamai 8,5, 2 ir 3 kreditai. Jeigu šiems dalykams skiriama daugiau kreditų, nei nurodyta savianalizėje, tai leistinas kreditų skaičius viršijamas dar daugiau.

Tvarkytiną programos dalių balansą. Problemiška studijų programos pagrindų dalykų grupė: per ketverius metus surenkami 49 kreditai, tačiau nuo 2005 liepos 22 d. šių dalykų turi būti ne mažiau kaip 60 kreditų.

Abejonių kelia lituanistinių dalykų priskyrimas studijų pagrindų daliai ir specialiajai daliai. Nelabai aišku, kodėl stilistika, fonetika yra studijų programos pagrindų dalykai, o istorinė gramatika, kalbos kultūra, lietuvių kalbotyros istorija – specialiojo lavinimo dalykai. Pedagoginė praktika (8 kreditai) klaidingai priskirta bendrųjų dalykų grupei.

Be to, iš bendrojo universitetinio lavinimo dalykų ne mažiau kaip trečdalį turi sudaryti fundamentalios filosofinės pasaulėžiūrinės disciplinos ir dar trečdalį – fizinių, biomedicinių ar technologinių mokslų studijos. Aptariamoje programos dalyje iš 53 kreditų tokioms disciplinoms iš viso skiriama maždaug ketvirtadalis kreditų. Į šią programos dalį įtraukti visi su pedagogika susiję dalykai (pedagogika, bendroji ir diferencinė psichologija, ugdymo sistemos, pedagoginė praktika ir pan.) skirtini prie specialaus lavinimo dalykų (kai kurie gal ir prie pagrindų dalykų). Tačiau į specialaus lavinimo dalykų grupę įtraukti lituanistiniai dalykai, kurie dėl gausos ir susmulkinimo „netelpa“ bendrųjų pagrindų dalykų grupėje.

Laisvai pasirenkamųjų dalykų turi būti ne mažiau kaip 5 %, o jų yra 4,88%.

Programų nuostatuose nurodytas didžiausias leidžiamas per semestrą studijuojamų dalykų skaičius – 7. Aptariamos programos 1 ir 8 semestruose tokių dalykų yra po 9, kituose semestruose – po 8. Be to, į savianalizėje pateiktą planą (pvz., p. 9, II semestras) įskaičiuotas vienas dalykas, tačiau realiai dėstomi du, plg. antikinė literatūra ir visuotinė literatūra (Viduramžiai, Renesansas). Tai patvirtino ir studentai, matyti ir iš sandų aprašų. Vadinasi, antrame semestru iš tiesų studijuojami ne 8, bet taip pat 9 dalykai. Tokio dubliavimo galima pastebėti ir kituose semestruose. Kita problema, susijusi su dalykų skaičiumi per semestrą, yra PPD dalykų prijungimas prie kitų disciplinų, pvz., sintaksė + kalbotyros PPD, stilistika + kalbotyros PPD (p. 10). Studentai paaiškino, kad kalbotyros PPD yra pasirenkamieji kalbotyros dalykai, visai nesusiję su sintakse ar stilistika. Tai irgi didina dalykų skaičių: realiai studentai per semestrą studijuoja dažniausiai po 9 dalykus.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad daugumai dalykų skiriama tik po 2–2,5 kredito, o kitose panašias programas vykdančiose šalies aukštosiose mokyklose analogiškiems mokslams (pvz., akcentologijai, dialektologijai, istorinei gramatikai) paprastai skiriama po 4 ar bent po 3 kreditus.

Programoje yra per daug smulkių dalykų, kuriuos būtų galima jungti į vieną, tada daugiau laiko liktų pagrindinėms lituanistinėms disciplinoms studijuoti.

Savianalizės 1D lentelėje (1) nurodyta, kad politologija ir sociologija dėstoma kaip vienas dalykas, iš viso jam skirta 2 kreditai. Manytina, kad tai du skirtingi dalykai, taigi jiems realiai skiriama tik po 1 kreditą. Tokių atvejų, kai už dalyką skiriamas 1 kreditas, yra ir daugiau, plg. literatūrologijos kursinis darbas, kūno kultūra (nors kalbotyros kursiniam darbui skiriama du kreditai). Taip pažeidžiami teisės aktai, kadangi pagal Programų nuostatus kiekvienas dalykas turi būti mažiausiai dviejų kreditų.

Abejotinas atskiras literatūros klasikų dalykas. Jis galėtų būti įtrauktas į lietuvių literatūros proceso ar prozos, poezijos ir dramos kūrinių analizės kursus. Taip pat neaiški ir į šį kursą įtrauktų autorių atranka, pavyzdžiui, yra I. Meras, bet nėra A. Baranausko. Svarstyтина, ar reikia išskirti rusų literatūrą (2 kreditai), ji galėtų būti visuotinės literatūros dalis. Iš pateikto sando matyti, kad dėstoma XIX a. rusų literatūra (p. 134–138). Taip pat abejonių kelia atskiras sandas „Nobelio premijos laureatas – Ivanas Buninas“.

Programoje nurodytos pedagoginė, dialektologinė ir tautosakos praktikos, tačiau, universiteto absolventų ir studentų nuomone, dvi pastarosios nenaudingos. Pavyzdžiui, Lietuvių kalbos institute jiems siūlomas tekstų rinkėjų darbas, o ir tokia praktika jie turi pasirūpinti patys. Universiteto atsakyme dėl programų vertinimo pirminių išvadų nurodyta, kad dialektologinė ir tautosakos praktikos panaikintos.

Akivaizdu, kad studijų programa perkrauta, nes greta lituanistinių dalykų dėstomi ir mokytojo profesijai reikalingi pedagogikos, psichologijos dalykai.

3.1.2. Studijų realizavimas ir parama studentams.

Universiteto mokymo, mokymosi ir vertinimo sistema užtikrina, kad studentai galėtų įgyti būtinų dalykinių žinių, pažintinių, praktinių ir perkeliamųjų mokėjimų ir įgūdžių.

Užsiėmimų tvarkaraščiai, turint galvoje didelį krūvį, sudaryti tinkamai. Auditorinės valandos sudaro 44,47 % visos programos apimties. Dauguma užsiėmimų baigiasi 13.30, kai kuriomis dienomis – 15.30.

Akademinis krūvis galėtų būti skirstomas tolygiau: IV semestro bendras valandų skaičių yra 880, kituose semestruose – nuo 780 iki 820. Antroje studijų pusėje daugėja savarankiško darbo valandų. Yra galimybė studijuoti pagal individualią studijų programą, bet ja naudojamosi retai.

Studentų mokslinio darbo įgūdžiai formuojami įvairiais būdais: jie savarankiškai rengia naujų mokslo leidinių pristatymus, mokslinės literatūros apžvalgas, dalyvauja fakulteto ir šalies studentų mokslinėse konferencijose.

Baigiamiesiems darbams keliami pagrindiniai reikalavimai išdėstyti fakulteto parengtame leidinyje *Metodiniai nurodymai lietuvių literatūros studentų moksliniams darbams*. Pageidautina, kad tokie nurodymai būtų ir kalbos darbams.

Baigiamųjų darbų temas tvirtina katedros. Temas siūlo dėstytojai, bet siūlymus gali teikti ir studentai. Darbui skiriamas oponentas, gynimą išklauso ir įvertina baigiamųjų egzaminų komisija. Pastarųjų dvejų metų baigiamųjų darbų temos pakankamai įvairios, tinkamas istorinės ir šiuolaikinės tematikos santykis. Dauguma įvertinimų atitinka baigiamiesiems darbams keliamus reikalavimus, daugumos darbų įvertinimas pažymiais pagrįstas. Pastebėta, kad kai kuriuose darbuose statistiniais duomenimis nepagrįstai vadinama paprasta kiekybinė duomenų analizė.

Iki šiol baigiamąjį bakalauro darbą būdavo leidžiama rašyti studentams, turintiems ne žemesnį kaip 8 balų pažangumo vidurkį (nuo 2005 – ne žemesnį kaip 7). Pritartina fakulteto tarybos sprendimui pereiti prie privalomojo bakalauro darbo raštu, kad studentai galėtų geriau įtvirtinti mokslinio darbo įgūdžius.

Studentų žinios tikrinamos semestro metu ir per egzaminus. Dalį egzamino pažymio sudaro suminis semestro metu atlikto darbo vertinimas. Studentams, neatlikusiems praktinių užduočių ir negavusiems bent patenkinamo kontrolinių darbų įvertinimo, neleidžiama laikyti egzamino. Egzaminuojama ir žodžiu, ir raštu. Kai kurių studentų tvirtinimu, jie paprastai negauna informacijos apie egzaminų raštu klaidas.

Studentams teikiama nuolatinė ir nuosekli akademinė parama. Pirmo kurso studentams skiriami kuratoriai iš pagalbinių pedagoginio personalo darbuotojų. Katedrose ir metodiniuose kabinetuose studentai gali gauti reikiamos mokslinės literatūros. Fakulteto dėstytojai reguliariai konsultuoja studentus savo dėstomų dalykų klausimais. Atkreiptinas dėmesys į pedagoginę praktiką mokyklose, nes studentams trūksta dėstytojų pagalbos.

Socialinė parama studentams vertintina patenkinamai. Didžiausia stipendija, skiriama pagal pažangumą, yra 2,5 MGL (312,5 Lt), mažiausia – 0,6 MGL (75 Lt). Iš rėmėjų gaunama dar 12 stipendijų, kurios skiriamos geriausių rezultatų pasiekusiems studentams. Stipendijos skirstomos du kartus per metus remiantis fakulteto tarybos patvirtintais kriterijais ir sesijos rezultatais. Tai atlieka fakulteto tarybos patvirtinta ir dekanu vadovaujama komisija, kurioje yra ir studentų atstovas. Bendrabučiais aprūpinama 64% ne vilniečių studentų.

Gera besimokantys studentai gauna leidimą lankyti paskaitas pagal laisvą grafiką. Dirbančių studentų skaičius nėra tiksliai žinomas. Studentų nuomone, dalis dėstytojų į dirbančius studentus žiūri nepalankiai.

Fakultete studijuoja keletas neįgalųjų, bet jų neįgalumo pobūdis išskirtinių sąlygų nereikalauja.

Studentai suvokia programos tikslus ir uždavinius, jie supažindinami su būsimoje karjeros galimybėmis, tačiau nemaža jų dalis neturi motyvacijos nei studijuoti, nei jame dirbančiais. Svarbiausias tokių studentų tikslas – gauti aukštosios mokyklos diplomą, o ne pasiręsti konkrečiai profesinei veiklai.

3.1.3. Studentų skaičiaus kaita

Analizuojant pastarųjų penkerių metų duomenis matyti, kad į lietuvių filologijos programą pradedant 2003 metais priimama vis mažiau studentų: 2003 m. – 201, 2004 m. – 174, 2005 m. – 166.

Šią specialybę pirmuoju prioritetu nurodė tik 57, pirmuoju–šeštoju – 293, bet kuriuo prioritetu – 886 iš 2005 m. per pagrindinį priėmimą dalyvavusių stojančiųjų. Per pagrindinį priėmimą priimti tik 22 pirmuoju prioritetu specialybę nurodę stojantieji. Toks prioritetų santykis ir menka studijų motyvacija bei silpnos nemažos dalies priimanųjų vidurinėje mokykloje įgytos žinios lemia didelį studentų nubyrėjimą – per 20 %.

3.1.4. Dėstytojai

Iš savianalizėje pateiktų duomenų galima daryti išvadą, kad dėstytojų kvalifikacija yra pakankama, laikomasi Programų nuostatų reikalavimų dėl profesorių, docentų ir kitų dėstytojų santykio. Daugelis teorinių dalykų dėstytojų yra aktyvūs mokslininkai, tai patvirtina mokslinių publikacijų sąrašai. Tačiau prie mokslinių publikacijų neskirtini laikraščiai ar ne mokslinių žurnalų straipsniai ir straipsneliai, teikiami kai kurių dėstytojų gyvenimo aprašuose.

Dėstytojų krūviai (vidutiniškai 22 savaitinės valandos) per dideli, tikslintina apskaita – turėtų būti įskaičiuojamas ir laikas kontroliniams darbams taisyti. Dėl didelio darbo krūvio dėstytojams trūksta laiko tobulintis. Kvalifikacijos kėlimas iš esmės yra pačių dėstytojų rūpestis, daugiau paramos jie norėtų sulaukti iš universiteto Tarptautinių ryšių skyriaus. Per mažai dėstytojų dalyvauja tarptautinėse programose, labai menki mainai su kitomis aukštosiomis Lietuvos ir užsienio mokyklomis.

3.1.5. Programos pranašumai ir trūkumai

Lietuvių filologijos studijų pirmosios pakopos programa yra savita, skiriasi nuo kitų Lietuvos universitetų panašių studijų programų, nes joje siekiama derinti lituanistines ir profesines studijas, sudaroma galimybė įgyti profesinę kvalifikaciją per 4 metus. Studentai gauna neblogą bazinį lituanistinį išsimokslinimą. Studijų programa yra susijusi su fakulteto mokslininkų darbais, svarbiais dabarties lietuvių kalbotyrai ir literatūrologijai. Programa pagrįsta reikiamu bendrųjų universitetinių žinių ir įgūdžių lygiu, todėl galima tiek gilina moji, tiek plečiamoji antroji studijų pakopa (magistrantūra).

Programos trūkumai: viršijamas bendras dalykų kreditų skaičius, per daug dėstomų dalykų, per didelis krūvis studentams; minimalus daugelio dalykų kreditų skaičius, todėl per mažai dėmesio skiriama pagrindinėms lituanistikos disciplinoms; studentai neturi motyvacijos studijuoti, studijuoja per daug studentų, todėl dėstytojai jiems negali skirti reikiamo dėmesio, prastokai organizuojamos ir kuruojamos praktikos.

3.2. Programa *Lietuvių filologija* (magistrantūros studijos)

3.2.1. Programos sandara, turinys ir studijų metodai.

Lietuvių filologijos studijų magistrantūros programa yra gilinamoji, t. y. skirta per pagrindinių studijų pirmosios pakopos programą įgytai studento kompetencijai gilinti. Programa turi dvi šakas – kalbotyros ir literatūrologijos.

Dauguma dėstomų dalykų atitinka programos tikslus ir uždavinius, studentai parengiami tiriamajam darbui. Dėstytojai pateikia rekomenduojamos literatūros sąrašus, patys yra parengę nemažai mokymo priemonių. Metodinių priemonių sklaidai pradedamas naudoti ir internetas. Tačiau prie kai kurių dalykų pateikiamuose literatūros sąrašuose per daug rekomenduojama knygų ir straipsnių rusų kalba, kurios dauguma studentų nebemoka.

Svarstyta, ar visi dalykai iš tikrųjų prasmingai gilina bakalauro pakopoje įgytas žinias. Esama dalykų, nelabai derančių magistro pakopai. Pavyzdžiui, tokie dalykai kaip baltistikos įvadas turi būti dėstomi bakalauro pakopos pirmaisiais semestrais, nes pirmoji šio kurso dalis kaip tik ir suteikia pradinių žinių apie baltų kalbas, apie kurias kitų aukštųjų mokyklų studentai sužino jau bakalauro pakopoje. Vargu ar lietuvių filologijos kalbotyros magistrantams turi būti privalomas teksto redagavimas, nes rengiami specialistai, tobulinantys savo pedagoginę kvalifikaciją. Kai kurių dalykų nepateikti sandai (integruotas literatūros ir kalbos kursas, literatūra ir dailė ir kt.).

Būtina svarstyti ir pasirenkamųjų dalykų strategiją. Kai kurie pasirenkamieji dalykai atrodo labai specifiniai (pavyzdžiui, modalumas, jo tipai, raiška), kai kurie jų orientuoti į per bakalauro studijas nebaigtų studijuoti dalykų tąsą (pavyzdžiui, XX a. pabaigos visuotinė literatūra). Pastarieji dalykai, matyt, dėstomi dėl to, kad bakalauro programa yra perkrauta. Kodėl sociolingvistika yra pasirenkamasis dalykas, o onomastika, terminologija privalomi? Diskutuotinas ir kai kurių dalykų turinys, pavyzdžiui, šiuolaikinės literatūros kurse nuodugnai ir kontekstiškai nagrinėjami trys autoriai – S. Nėris, T. Venclova ir J. Mekas. Neabejotina šių autorių įtaka šiuolaikinei lietuvių literatūrai, tačiau ar S. Nėries poezija priskirtina prie šiuolaikinės literatūros? Dalykų apraše (p. 206) nurodoma, kad šis dalykas yra literatūros kūrinio kontekstų tąsa, tačiau kodėl šių dalykų negalima buvo dėstyti kartu? Apskritai pats literatūros kūrinio kontekstų dalykas sulipdytas iš dviejų savarankiškų dalykų – egzodo periodikos ir XX a. pr. grožinės literatūros.

Abejotina, ar VPU magistrantams reikalinga rašybos raida, kurioje bandoma nagrinėti ir dabartinės rašybos problemas, ir svarstyti probleminius XVII ar XVIII a. rašybos atvejus. Kalbos istorijos dalykus galima integruoti į bendrąją kalbotyrą ir lietuvių kalbotyros istoriją, o praktinius rašybos dalykus derėtų kelti prie redagavimo ar pan. Reikėtų atkreipti dėmesį ir į literatūros ir kino dalyką – daugiau dėmesio būtų galima skirti ne literatūros kūrinii ekranizacijoms nagrinėti, o bendriems meno kūrimo principams, skirtingų menų sąsajoms atskleisti.

Apskritai magistro pakopos studijų programoje pasigendama bendros magistrantūros studijų krypties strategijos – ką siekiama gilinti ir kas yra studijų ašis. Iš literatūrologijos šakos aišku, kad kiek daugiau bandoma skirti dėmesio šiuolaikinei literatūrai. Tačiau ar tokios XX a. antros pusės literatūros studijos vadintinos gilinamosiomis, nes negilinama, pavyzdžiui, senosios Lietuvos literatūra, XIX a. literatūra ir pan. Iš kalbotyros šakos matyti, kad studijuojama daug smulkių dalykų, jais pildomos bakalauro pakopoje įgytos žinios, bet dalykams trūksta sistemiskumo.

Paskaitos, pratybos, dėstytojo individualus darbas ir savarankiškas studento darbas yra išdėstyti gana racionaliai. Šiose studijų programose daugiau laiko skiriama savarankiškam darbui, daugiau atliekama rašto darbų. Tačiau mokslinis darbas turėtų būti rengiamas nuosekliai nuo pat pirmojo, o ne nuo antrojo semestro. Studijų krūvis per didelis, nes I–III semestrus studijuojama nuo septynių iki devynių dalykų, bet magistrantai per semestrą gali turėti ne daugiau kaip penkis dalykus.

Kiekvienos programos bendra apimtis – 80 kreditų. Moksliniam tiriamajam darbui skiriama 20 kreditų. Tai atitinka antrosios pakopos studijų programoms nustatytus reikalavimus. Magistrantūros studijų programose daugiau privalomai pasirenkamųjų dalykų, tačiau laisvai pasirenkamieji (4 kreditai, 5%) nurodyti tik prie lietuvių kalbotyros šakos teorinių studijų dalykų, o prie lietuvių literatūrologijos šakos teorinių studijų dalykų tokių nenurodyta. Abejotina, ar kalbotyros magistrams reikia dėstyti laisvai pasirenkamuosius dalykus (4 kreditai). Magistrantūros studijose tokių laisvųjų dalykų neturėtų būti, čia bakalauro programų specifika. Juk prie šių 4 kreditų pridėjus dar 2, skirtus kultūros istorijai ar mokslo filosofijai, taip pat įtraukus 12 kreditų, skirtus pedagogikos dalykams, kalbotyrai lieka 62 kreditai. Kalbotyros ar literatūros dalykams VPU skiriama gerokai mažiau kreditų nei kitose aukštosiose mokyklose. Literatūros šaka pagal dalykų išdėstymą ir priskyrimą įvairiomis jų grupėms nėra lygiavertė kalbotyros šakai: nors nėra laisvųjų dalykų, tačiau čia šalia pedagoginės tiriamosios praktikos (6 kreditai), šiuolaikinės didaktikos arba moderniosios psichologijos (2 kreditai) atsiranda specialybės didaktika (2 kreditai), integruotas literatūros ir kalbos kursas (2 kreditai). Dėl to abejotina, ar magistro pakopos studentas įgyja reikiamą kiekį studijuojamos mokslo šakos žinių, nes daug kalbotyrai ir literatūrai skirtų dalykų keičia su pedagogika susiję dalykai. Beje, metodikos galima rasti ir tarp pasirenkamųjų dalykų, taigi filologijos dalykų dar sumažėja. Taip pat abejotina, ar pakanka ir su pedagogika susijusių dalykų – pedagoginės tiriamosios praktikos (6 kreditai), šiuolaikinės didaktikos arba moderniosios psichologijos (2 kreditai), specialybės didaktikos (4 kreditai) – dalykų, kurių pagal kreditų skaičių mokomasi kiek daugiau nei pusę semestro. Verta svarstyti, ar magistro pakopoje iš viso reikalinga pedagoginė tiriamoji praktika. Be to, ar ši praktika (6 kreditai) gali būti skiriama prie tikrųjų mokslinių tyrimų; ji gali būti susijusi su moksliniais tyrimais, kai darbas rašomas iš didaktikos, tačiau čia darbai rašomi iš kalbotyros ar literatūros.

Antrosios pakopos programa ne visai atitinka Aukštojo mokslo įstatyme ir Programų nuostatuose pabrėžtus magistrantūros kaip antrosios studijų pakopos bruožus: nors kreditų skaičius neviršija 80, bet dėstoma per daug dalykų, kurie nuo gilnamųjų kalbotyros ar literatūros studijų yra nutolę. Kai kuriems magistro pakopos dalykams studijuoti, atrodo, nebūtinai reikia būti išstudijavus pagrindinių studijų lygio dalykus (pavyzdžiui, iš kalbotyros šakos pusė baltistikos įvado kurso, terminologija, onomastika, leksikografija, interneto kalba arba sociolingvistika ir kt.).

Dėstytojų mokslinės ir profesinės kompetencijos atitinka kvalifikacinius reikalavimus.

3.2.2. Studijų realizavimas ir parama studentams.

Paskaitos pradedamos 17 val., todėl magistrantai turi galimybę dirbti. Tačiau kai kuriomis dienomis paskaitos baigiamos 22 val. – toks krūvis per didelis.

Magistro darbui skiriama 20 kreditų, jie išdėstomi per tris semestrus (4 semestruose – 16 kreditų). Preliminarią magistro darbo temą studentas ir darbo vadovas apsvaisto ir suformuluoja antrajame semestruose. Trečiojo semestro pradžioje tema tvirtinama katedros posėdyje.

Magistrantūros studijose kur kas daugiau individualaus dėstytojų darbo su studentais. Pradėjęs rašyti baigiamąjį darbą magistrantas nuolat konsultuojamas darbo vadovo, prireikus ir kitų dėstytojų. Magistrantai kviečiami dalyvauti dėstytojų mokslinėse konferencijose, skelbti savo darbus universiteto leidiniuose.

Magistro darbo vertinimo komisija sudaroma iš magistrantūros šakos specialistų, darbo recenzentas skiriamas katedros nutarimu. Magistro darbui ginti ir įvertinti rektorius išsakymu tvirtinama fakulteto magistrantūros baigiamojo darbo gynimo komisija.

Pastarųjų dvejų metų baigiamųjų darbų temos pakankamai įvairios, tinkamas istorinės ir šiuolaikinės tematikos santykis. Įvertinimai atitinka baigiamiesiems darbams keliamus reikalavimus, darbų įvertinimas pažymiais iš esmės pagrįstas.

Įgytos žinios bei įgūdžiai vertinami pagal tokius pačius principus kaip ir pirmosios pakopos studijų. Visi pažymiai yra kaupiamieji, per semestrą galima sukaupti iki 50 % pažymio.

Kiti su studijų realizavimu ir parama studentams susiję dalykai aptarti bakalauro studijų programos analizėje.

3.2.3. Studentų skaičiaus kaita

Sėkmingai bakalauro studijas baigę studentai siekia tęsti studijas magistrantūroje. Stojančiųjų skaičius ir konkursas mažai kinta (2001 m. – 64, 2002 m. – 79, 2003 m. – 74, 2005 m. – 72), išskyrus 2004 m. (49). Per pastaruosius 5 metus iš 414 studentų nubyrejo 36 (dėl nepažangumo 22, savo prašymu išėjo 14).

3.2.4. Dėstytojai

Iš savianalizėje pateiktų duomenų galima daryti išvadą, kad dėstytojų kvalifikacija yra pakankama, laikomasi Programų nuostatuose išdėstytų reikalavimų. Profesoriai dėsto beveik ketvirtadalį visų teorinių dalykų. Daugelis teorinių dalykų dėstytojų yra aktyvūs mokslininkai, tai patvirtina mokslinių publikacijų sąrašai.

Kiti dalykai aptarti bakalauro studijų programos skyriuje.

3.2.5. Programos pranašumai ir trūkumai

Magistrantūrą baigę absolventai turi gana geras profesines perspektyvas. Pedagoginė kvalifikacija praverčia ne tik švietimo įstaigose, bet ir kitose veiklos srityse.

Programos trūkumai: per didelis dėstomų dalykų skaičius; kalbotyros ar literatūros dalykams skiriama gerokai mažiau kreditų nei kitose aukštosiose mokyklose; problemiškas programos teorinių ir praktinių elementų santykis: programa yra teorinė gilinamoji, o tiems studentams, kurie rengiasi dirbti švietimo įstaigose, labiau reikalingi praktiniai didaktikos dalykai.

4. Materialiosios sąlygos

Materialiosios sąlygos programoms realizuoti patenkinamos. Fakultete yra 19 auditorijų (809 vietos), 6 kabinetai ir 1 kompiuterių klasė. Techniškai įrengtos 6 auditorijos (438 vietos), 3 amfiteatrinės auditorijos yra I aukšte, 12 auditorijų (333 vietos) yra III aukšte, 4 auditorijos (116 vietų) – IV aukšte. Kabinetai aprūpina studentus ir dėstytojus literatūra, techninėmis priemonėmis.

Lingafoniniame kabinete yra 6 kompiuteriai, 24 darbo vietos. Dauguma studentų turi savo kompiuterius, todėl darbo vietų prie kompiuterių fakultete iš esmės užtenka. Fakulteto dėstytojai yra išleidę keletą mokomųjų knygų su kompaktinėmis plokštelėmis. Jų pakanka visiems studentams.

I kurse dėstomas informatikos kursas, todėl visi studentai gali naudotis informacinėmis technologijomis.

Puikiai įrengta Humanitarų bibliotekos skaitykla – joje taip pat yra kompiuterizuotų darbo vietų (su interneto ryšiu), įrengtos tylos ir diskusijų zonos. Dėstytojai ir studentai naudojami ir centriniuose universiteto rūmuose esančios bibliotekos skaityklomis.

Fakultete veikia 6 kabinetai, kuriuose sukaupta daug metodinės medžiagos ir būtiniausių vadovėlių. Tačiau labai trūksta naujausių mokymo priemonių, ypač monografijų magistrantūros studijoms ir baigiamiesiems darbams.

2001–2005 m. studijų įrangai įsigyti ir atnaujinti buvo skirta 115772 Lt.

Metinė vieno studento studijų kaina: dieninių bakalauro studijų – 2274 Lt, neakivaizdinių bakalauro studijų – 1400 Lt, dieninių magistrantūros studijų – 2750 Lt.

5. Išoriniai santykiai

Vilniaus pedagoginis universitetas nuo kitų Lietuvos universitetų pirmiausia skiriasi tuo, kad, be lituanistikos bakalauro kvalifikacijos, dar suteikiama ir pedagogo kvalifikacija, o kitur pedagogikos ir psichologijos dalykai yra tik pasirenkamieji arba jų iš viso nėra. Studentų migracija į panašias programas vykdančius VPU, Vilniaus (VU), Šiaulių (ŠU) bei Vytauto Didžiojo universitetus (VDU) arba iš jų, nors ir įmanoma, nebūtų lengvai realizuojama. Skiriasi kai kurių dalykų kreditų apimtis (nemažos dalies lituanistinių dalykų apimtis VPU yra 2–2,5 kreditų, kitose aukštosiose mokyklose – 3–4 kreditai). Nesutampa ir kai kurių dalykų semestrai. Yra keletas dalykų, kurie dėstomi ne visose aukštosiose mokyklose, turinčiose lietuvių filologijos programą.

Pvz., baltų filologijos įvadas (ŠU – 3 kr.; VU – 3 kr.; VDU – 3 kr.), o VPU šis dalykas dėstomas II pakopos (magistrantūros) studijose; teksto lingvistika (ŠU – 2 kr.; VPU – 2 kr.), o VDU šio dalyko visai nėra, VU jis priskiriamas pasirenkamųjų dalykų blokui; lietuvių kalbos istorijos kursas I pakopos programose dėstomas VU, VDU ir ŠU, o VPU šis dalykas dėstomas II pakopos studijų programoje (bakalaurantams vietoj jo skaitomas lietuvių kalbotyros istorijos kursas – 2 kr.). Vietoj VU, VDU ir kituose universitetuose dėstomos lietuvių literatūros istorijos VPU yra dėstomi du kursai – lietuvių literatūros procesas (11 kr.) ir lietuvių literatūros klasikai (8 kr.), abu kursai siejami su prozos, poezijos ir dramos kūriniių analize (6 kr.).

Studentai atkreipė dėmesį, kad VPU vėlai baigiamos bakalauro studijos, todėl nespėjama pateikti dokumentų į kitų aukštųjų mokyklų magistrantūros studijas.

Fakulteto dėstytojai turi ryšių su Suomijos, Švedijos, Prancūzijos, Italijos universitetais. 2005 m. fakulteto dėstytojų iniciatyva buvo įsteigta Lietuvos lyginamosios literatūros asociacija, ji surengė dvi tarptautines konferencijas.

Vis dėlto lituanistikos moksliniai tyrimai dėl įvairių objektyvių ir subjektyvių aplinkybių nėra pakankamai integruoti į Europos mokslinių tyrimų ir švietimo erdvę. Dėstytojų nuomone, daugiau pagalbos turėtų teikti centriniai universiteto skyriai, nes šiuo metu išoriniai ryšiai plėtojami daugiausia asmenine iniciatyva. Savianalizėje nėra duomenų apie fakulteto studentų dalyvavimą tarptautinėje *Socrates/Erasmus* programoje.

6. Grįžtamasis ryšys

Daugiausia informacijos apie absolventus gaunama iš oficialios statistikos, kurią kaupia Švietimo ir mokslo ministerija. Palaikomi ryšiai su fakulteto absolventais, veikia absolventų klubas.

Tiksliausiai žinoma, kurie absolventai dirba mokslinį darbą. Trūksta duomenų, kokia dalis absolventų dirba mokytojais, kiek pasirinko ne mokslinę ir ne pedagoginę profesinę karjerą (žurnalisto, rašytojo, kultūros veikėjo ir t. t.).

Lietuvių kalbos institute šiuo metu dirba 22 VPU baigę darbuotojai. Kiek mažiau fakulteto absolventų dirba Lietuvių literatūros ir tautosakos institute, Valstybinėje lietuvių kalbos komisijoje, kitose aukštosiose mokyklose, kolegijose, spaudoje, leidyklose, radijuje bei televizijoje.

Ryšiai su darbdaviais nėra glaudūs ir pakankamai dalykiški.

Darbdavių atstovai susitikime su ekspertų grupe pabrėžė, kad universiteto programos turėtų labiau derėti su mokyklų programomis. Taip pat pastebimas ir nemažas atotrūkis tarp dėstomų pedagogikos dalykų ir mokyklos realybės. Darbdavių nuomone, universiteto auklėtiniai iš esmės neturi metodikos problemų, tačiau neparengiami dirbti su modifikuotomis ir adaptuotomis programomis, dvikalbiais mokiniais. Pedagoginės praktikos turi prasidėti nuo pirmo kurso, kad studentai išmoktų valdyti klasę, bendrauti su tėvais. Be to, pedagoginė praktika turi būti labiau prižiūrima dėstytojų.

Absolventai ir studentai gerai vertina lituanistinių dalykų dėstytojus, nors švietimo įstaigose dirbantys absolventai atkreipė dėmesį, kad kai kurie dėstytojai savo dalyką per mažai sieja su mokyklos reikmėmis. Labai neigiamai vertinami pedagogikos, psichologijos dėstytojų kursai. Absolventų ir studentų nuomone, šie dalykai dėstomi neįdomiai, pasenusiais metodais. Universiteto vadovybė į tokias kritines pastabas iš esmės nereaguoja.

Rengiant savianalizę buvo apklausti IV kurso studentai, mokyklų vadovai ir VPU absolventai. Apklausti mokyklų vadovai VPU Lituanistikos fakulteto absolventų lituanistinę pedagoginę kompetenciją vertina teigiamai, tačiau pastebi, kad jiems trūksta specialybės didaktikos, psichologijos ir renginių organizavimo žinių.

Apie būsimų specialistų pasirengimo kokybę sužinoma per studentų pedagogines praktikas iš mokytojų, praktikos vadovų atsiliepimų, studentų pedagoginės praktikos savianalizių, praktikos aptarimo protokolų.

7. Vidinis studijų kokybės užtikrinimas

Už studijų programų parengimą, atnaujinimą, įgyvendinimą ir kokybę atsako katedros ir jų vedėjai. Naujos ir atnaujintos programos aptariamoms katedrose ir teikiamos tvirtinti fakulteto tarybai. Mokomųjų dalykų moduliai rengiami magistrantūrą organizuojančių ir už jas atsakingų katedrų, teikiami katedros vedėjui ir dekanui tvirtinti. Kasmet (paprastai prieš naujus mokslo metus) kiekviena katedra tikslina studijų programos modulius, temas, literatūros sąrašą. Atestuojant dėstytojus paprastai aptariami kolegų ir studentų atsiliepimai apie dėstytojo paskaitas ir seminarus. Savianalizėje užsiminta, kad auditorinio darbo (paskaitų, seminarų) kokybė tikrinama dalyvaujant katedros vedėjui arba kitiems dėstytojams, tačiau realiai dėstytojai kolegų paskaitų beveik nelanko.

Rekomenduojama dėstytojams sužinoti studentų nuomonę apie dėstomojo dalyko turinį, formą ir dėstymo kokybę baigus kursą.

Studentų nuomone, dėstytojai turėtų rengti daugiau apklausų apie savo dėstomus dalykus (dabar tai atlieka mažiau nei pusė dėstytojų).

Fakulteto administracijos iniciatyva buvo atliktas egzaminų sesijos rezultatų (pažymių) struktūros tyrimas. Nagrinėta, nuo ko priklauso vieno mokomojo dalyko arba vieno dėstytojo vertinimų tendencijos, dėstytojai skatinti taikyti vienodesnius ir objektyvesnius vertinimo kriterijus.

Studijų kokybės tikrinimo katedrose klausimai bent kartą per metus aptariami fakulteto taryboje.

Informacijos apie studijų kokybę gaunama ir bendraujant su mokytojais PPRC, švietimo centrų rengiamuose seminaruose.

8. Apibendrinamasis studijų krypties programų įvertinimas

8.1. Rekomendacijos aukštajai mokyklai.

8.1.1. Būtina:

8.1.1.1. Pertvarkyti studijų programas taip, kad nebūtų viršijama nustatyta kiekvienos studijuojamų dalykų grupės kreditų apimtis ir dalykų skaičius per semestrą.

8.1.1.2. Mažinti studentų krūvį, studijuojamų dalykų skaičių, nejungti dviejų skirtingų dalykų į vieną dalyką.

8.1.1.3. Tolygiau paskirstyti bendrą studijų valandų skaičių pagal semestrus.

8.1.1.4. Gerinti pedagogikos ir psichologijos dėstymą, kad jis atitiktų šiandienos poreikius.

8.1.1.5. Organizuoti 2–3 pedagogines praktikas.

8.1.1.6. Geriau parengti būsimojus pedagogus dirbti su adaptuotomis programomis, dvikalbiais mokiniais.

8.1.2. Siūloma:

8.1.2.1. Svarstyti galimybę pagrindinių studijų (kai įgyjama pedagogo kvalifikacija) laiką pailginti iki 4,5–5 metų.

8.1.2.2. Svarstyti galimybę diferencijuoti programas – suteikti pasirinkimo galimybę įgyti pedagogo ar kitokią su mokykla susijusią kvalifikaciją.

8.1.2.3. Stiprinti studentų motyvaciją baigus universitetą dirbti pedagoginį darbą.

8.1.2.4. Į dėstytojų darbo apskaitą įtraukti laiką kontroliniams darbams tikrinti, sudaryti geresnes sąlygas kelti profesinę kvalifikaciją, rengti mokymo priemones.

8.1.2.5. Skatinti dėstytojų ir studentų mainus su užsienio aukštosiomis mokyklomis.

8.1.2.6. Nuolat rengti studentų apklausas dėl dėstomųjų dalykų ir labiau atsižvelgti į jų nuomonę.

8.2. Siūlymas dėl akreditacijos

Vilniaus pedagoginio universiteto:

a) universitetinių pagrindinių studijų programą *Lietuvių filologija* (valstybinis kodas 61204H120) siūlome **akredituoti lygtinai** (dvejiems metams).

b) magistrantūros studijų programą *Lietuvių filologija* (valstybinis kodas 62104H110) siūlome **akredituoti lygtinai** (dvejiems metams).

Ekspertų grupės vadovas

Nariai:

prof. habil. dr. Pēteris Vanags

Irma Astrauskaitė

prof. dr. Petras Bražėnas

prof. dr. Giedrė Čepaitienė

doc. dr. Aušra Jurgutienė

Lina Lenčukovaitė

doc. dr. Danguolė Mikulėnienė

doc. dr. Dalia Pakalniškienė

Jūratė Palionytė

dr. Daiva Sinkevičiūtė

Vertinimo išvados pasirašytos _____

Vilnius

STUDIJŲ KOKYBĖS EKSPERTŲ TARYBA

POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2006 m. gruodžio 12 d. Nr. 6 - 74

Dalyvavo Tarybos nariai: Algirdas Eduardas Čižas, Vytautas Daujotis, Rimantas Jankauskas, Henrikas Mykolaitis, Justas Nugaras, Angelė Kaušylienė, Juozas Kulys, Marijonas Rimantas Urbonavičius, Pranas Žiliukas, Onutė Junevičienė, Rimantas Laužackas.

Posėdyje taip pat dalyvavo: Studijų kokybės vertinimo centro direktorius E. Stumbrys ir SKVC studijų vertinimo skyriaus vedėjas A. Šerpatauskas. Svarstant trečiąjį darbotvarkės klausimą dalyvavo ekspertų grupės atstovas Algis Žemaitaitis, svarstant ketvirtąjį klausimą dalyvavo ekspertų grupės vadovė Danguolė Mikulėnienė.

Posėdžio pradžia 14 h 00 min, pabaiga 18 h 00 min.

Posėdžio pirmininkas Algirdas Čižas.
Sekretorė Rasa Šmergelienė.

<...>

2. SVARSTYTA:

Lietuvių filologijos krypties studijų programų išorinio išsamiojo vertinimo išvados.

<...>

Pastebėta, kad programose nepakankamai skiriama laiko edukacinių dalykų dėstymui. Viena iš pastabų - studentams turėtų būti sudarytos galimybės išvažiuoti į kitas aukštąsias mokyklas paklausti kitų dėstytojų dėstomų dalykų. Vilniaus pedagoginio universiteto pagrindinių studijų programa turi būti pertvarkyta taip, kad nebūtų viršijama kiekvienos studijuojamų dalykų grupės kreditų apimtis. Pagrindinė rekomendacija VPU magistrantūros studijų programai - kūrybingo katedros kolektyvo, sugebančio parengti chemijos mokytojus su aukšta edukacine kompetencija, suformavimas.

NUSPREŠTA:

4.7. Pritarti ekspertų siūlymui Vilniaus pedagoginio universiteto pagrindinių ir magistrantūros studijų programas *Lietuvių filologija* akredituoti lygtinai. Už šį sprendimą balsavo visi 11 dalyvavusiųjų Tarybos narių.

Posėdžio pirmininkas

Algirdas Čižas

Posėdžio sekretorė

Rasa Šmergelienė